

VIRTUAL O'YINLARNING YOSHLARNING ONGIGA PSIXOLOGIK TA'SIRI

Raximova Roxat Boysoatovna

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi Pedagogika va

Psixologiya kafedrasida o'qituvchisi

Avlayarov Quvonchbek Ro'zimurod og'li

Tibbiy biologiya fakulteti 2- kurs talabasi

Annatsiya: *Maqolada hozirgi kunda hayotimizga kirib kelgan va jamiyatimizning barchga qatlamlari orasida keng tarqalayotgan virtuallashuvning bizning yashash tarzimizga ta'siri va uning salbiy jihatlari haqida so'z yuritiladi. Shu bilan bir qatorda quyidagi maqola virtual olam o'zi nima? U bizning hayotimizga qanday kirib keladi? yoshlar rivojlanishiga ta'siri qanday? kabi savollarning javobini topishga yordam beradi.*

Kalit so'zlar: *internet, ijtimioy tarmoqlar, kasallik, tobelik, borliq, elekton o'yinlar, ommaviy madaniyat, strategiya, auksion*

Аннотация: *В статье говорится о влиянии виртуализации, вошедшей в нашу жизнь и широко распространяющейся среди всех слоев нашего общества, на наш образ жизни и ее негативных сторонах. Кроме того, следующая статья Что такое виртуальный мир? Как оно приходит в нашу жизнь? Каково влияние на развитие молодежи? помогает найти ответ на такие вопросы.*

Ключевые слова: *интернет, социальные сети, болезнь, зависимость, существование, электронные игры, массовая культура, стратегия, аукцион.*

Annotation: *The article talks about the impact of virtualization, which has entered our lives and is widely spread among all sectors of our society, on our way of life and its negative aspects. In addition, the next article What is a virtual world? How does it come into our lives? What is the impact on youth development? helps to answer such questions.*

Key words: *Internet, social networks, disease, addiction, existence, electronic games, popular culture, strategy, auction.*

Kalit so'zlar: *internet, ijtimioy tarmoqlar, kasallik, tobelik, borliq, elekton o'yinlar, ommaviy madaniyat, strategiya, auksion;*

Internet- bu hozirgi kunda davr talabidir. Uning hayotimizning bir bo'lagiga aylangani bizga sir emas. Bizga internetning qulaylik taraflari kop'p bo'lishiga qaramay salbiy jihatlari ham mavjud. Uzog'imizni bizga yaqin qilish bilan birga o'zimiz uchun kerakli barcha ma'lumotlarni osongina topa olish imkonitini beradi. Internetdan qanday foydalanish esa o'zimizning qo'limizda. Hozirgi kunda internetdan turli maqsadlarda foydalanishmoqda. Internetdagi vertual video o'yinlar yoshlarga o'z ta'sirini o'tkaziah bilan bir qatorda, ularning ma'naviy ongiga va ruhiyatiga putur yetkazypdi. Bu vertual o'yinlarni Amerika tibbiyot uyushmasi video o'yinlarga berilib ketishni rasman aqliy zaiflik kasalliklari qatoriga kiritish niyatida. Shifokorlarning fikricha, bu kasallik kuniga ikki-uch soatdan ortiq

o'yin o'ynaydigan har qanday kishi salomatligiga xavf soladi. Bu internetdan ko'ngil xushlik izlaydiganlarga ham tegishli. Kompyuter o'yinlarining keragidan ortiq mashhur bo'lib, ommalashib ketgani va yoshlarga salbiy ta'siri tibbiyotchilarni ko'pdan beri tashvishga solib kelayotgan muammolardan biridir.

Bir taqqoslab ko'raylik, internet mavjud bo'lmagan davrda axborotlarni dunyo bo'ylab uzatishning eng tez usuli bu televidenye bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda axborotlar telekompaniyalar tomonidan uzatilgunga qadar ijtimoiy tarmoqlar orqali bir necha soniyalar mobaynida butun dunyoga tarqatilmoqda. Jamiyatimiz ham allaqachon o'zlarini qiziqtirgan yangiliklarni ijtimoiy tarmoqlardan izlashga o'rganib ham qoldi. Televidenye esa jamiyatimiz tomonidan asosan siyosiy habarlarni ishonchli manbasi sifatida kuzatib boriladi. Internetning, ijtimoiy tarmoqlarning kashf etilishi ana shunday imkoniyatlar yaratdi. Ammo, bu kashfiyot boshqa kashfiyotlar singari o'zining salbiy va hatto ayrim havfli jihatlarini ham namoyon etdi. Ma'lumotlar, yangiliklar, e'lonlarning bunchalik katta tezlikda tarqalishi dunyo hamjamiyatida katta o'zgarishlar va ayrim havflarni yuzaga keltirgani rost. Ayniqsa, gap yosh avlod haqida ketganida bu havfni yaqqol sezish mushkul emas. So'nggi yillarda diniy ekstremizm, terrorizm, odam savdosi bilan shug'illanuvchi o'ta havfli jamoalarning jabrdiydalarining ko'pchiligi ijtimoiy tarmoqlar orqali ularning changaliga tushib qolmoqda. Ammo, bu yagona havf emas!

Hozir dunyodagi juda ko'p mintaqalar, jumladan, Yevropa mamlakatlarida internetga asirlik xastaligini davolaydigan maxsus shifoxonalar bor. Bunga misol qilib Koreyada va Yevropa davlatlarida bo'lib o'tgan voqealarni aytib o'tishlikni joiz,-deb topdik. Bu o'yinga berilib ketish; u inson (bola) hayotni emas faqat virtual hayotni o'rgana boshlaydi bu esa hammaga ma'lumki inson hech qanday zarbaga tayyor bo'lolmaydi. Inson ongi kichrayib ketishi hayotga boshqacha nazarda qarashi hayotda xuddi yolg'iz yashayotgandek bu o'yinlar ularning do'stlaridek tuyiladi. Afsuski insonlar bu o'yinni deb bu sinovli hayotdan ko'z yumganlar ham ancha-bunchasi topilyapti. Bunga misol qilib; 2002-yili Amerikalik Shon Villi ismli 21 yoshli yigit o'zini o'zi peshonasidan otib o'ldirdi. Aniqlanishicha, u "EverQuest" nomli kompyuter o'yiniga mukkasidan ketgan ekan. Uning o'sha o'yinda yutqazib, yig'gan ballari va mukofotlaridan ajralganiga chidayolmay, o'z joniga qasd qilgani ma'lum bo'ldi. Bu holatlar o'zimizda ham afsuski sodir bo'lyapti. Hozirgi kunda O'zbekistonda ommalashgan o'yin bu PUBG hisoblanadi hozirda yoshlarning 60-70 foizda shaxsiy akkountlari bor va ularning himoya tizimi yuq har qanday odam bu tizimni buzib kirishi mumkin. Buning oqibati esa yaxshilikka olib kelmaydi. O'zbekistonda o'tkazilgan ijtimoiy so'rovda ishtirok etgan 12-16 yoshli o'smir bolalarning yarmi ko'pincha tengdoshlari bilan suhbat qurish, kompyuter o'ynashni afzal biladi. O'smirlarning 43,7 foizi o'quv adabiyotini o'qish bilan cheklanar ekan. Bundan ma'lumki 10 boladan 1tasi o'quv adabiyotlardan boshqa kitob o'qimaydi. Axborotlarda ma'lum qilishicha Rossiyada 15 yoshli bola onasini pichoqlab o'ldirgan aniqlashicha ona bolasiga ko'p kampyuter o'ynamasdan dars qilishini aytgan ko'ryapmizki vertuallar oyinlar qanchalik xavfli ekanligini ongimizni qachon zaharlab qo'rganini bilmay qolar ekanmiz.

Tarbiya jarayonini to'g'ri tashkil qilishimiz, farzand tarbiyasini doimiy nazorat qilib turishimiz juda ham muhim. Farzandga internetni butunlay cheklash mumkinmi?. Afsuski bunaqa ish qilishimiz xato chunki ta'qiqlangan narsaga nisbatan bolada qiziqishning kuchayishi tabiiy. Turli xil kompyuter o'yini, ya'ni «aksion», «strategiya» yoki «shuter» kabi bir qator o'yinlarning qay biri bo'lishidan qat'iy nazar bolani jazavaga tushish, tajovuzkorlik, ruhiy buzilishlardan asrash uchun internetdan to'g'ri foydalanishni o'rgatish muhim. Boshqacha aytganda, internet global tarmog'i insoniyat hayotiga qandaydir o'yinlarni o'ynab huzurlanish uchun emas, balki ilm-fan taraqqiyotiga xizmat qiladigan ilmiy ma'lumot va axborotlarni olish imkonini yaratish maqsadida kirib kelgan. Farzand tarbiyasida muhim o'rin egallaydi, uning dunyoqarashi shakllanishiga xizmat qiladigan, faoliyat mezonini ezgulikka yo'naltiradigan milliy o'yinchoqlar o'rnini qandaydir odam o'ldirib huzurlanishga yo'naltirilgan internet o'yinlari egallab olishiga yo'l qo'ymaslik kerak. Ma'lumki, o'sib kelayotgan bola beg'ubor bo'lgani bois ro'parasidagi odamdan yomonlikdan kutmaydi. Xuddi shu tariqa bola uchun qiziqarli bo'lgan o'yinlarning salbiy oqibatlarga olib kelishi uning xayoliga ham kelmaydi. Ularni hushyorlikka o'rgatish, tushuntirish, eng asosiysi, ko'ziga chiroyli ko'ringan narsalarga mahliyo bo'lib ketadigan darajada nodonlik botqog'iga botmasligining oldini olish ota-ona va pedagoglarning jamiyat oldidagi ajralmas burchidir. Barkamol avlod tarbiyasida oila ilk maktab vazifasini o'taydi. Bolani yoshligidan yolg'on gapirmaslikka, to'g'ri fikrlashga, har bir narsadan to'g'ri foydalanishga o'rgatish, Vatanga muhabbat tuyg'ularini shakllantirish dastlab oilada amalga oshiriladi.

Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki, farzandlarimizni internet boshqarishiga yo'l qo'ymaslik lozim. Shunday ekan, farzandlarimizni ko'zlariga chiroyli ko'ringan narsaning tashqi tomoniga emas, balki mohiyatiga e'tibor berishga o'rgatish, "o'yinbozlik" kasaliga duchor bo'lishdan asrash uchun barchamiz birdek mas'ulmiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Boysoatovna, R. R. (2022). KASB TANLASH MOTIVATSIYASI NAMOYON BO'LISHIDA PSIXOLOGIK OMILLAR. FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES, 1(11), 65-69
2. Boysoatovna, R. R., & Muxayyo, A. (2023). TIBBIYOT XODIMLARI O'RTASIDAGI IJOBIY MUHITNI YARATISHGA QARATILGAN PSIXOLOGIK TAVSIYALAR. Scientific Impulse, 1(6), 424-429.
3. Boysoatovna, R. R. (2023). ABU ALI IBN SINO ASARLARIDA PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK YONDOSHUVNING O'ZIGA HOS JIHATLARI. Scientific Impulse, 1(6), 419-423
4. Boysoatovna, R. R. (2023). TALIM DARAJASI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBALARDAN FOYDALANISH. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(6), 490-496.

5. Boysoatovna, R. R. (2022). O'RTA ASR SHARQ OLAMI YETUK MUTAFFAKKIRI ABU NASR FAROBIY ASARLARIDAGI PEDAGOGIK–PSIXOLOGIK QARASHLAR. Scientific Impulse, 1(4), 737-739.

6. Rohat, R. (2021, February). THEORETICAL OVERVIEW OF THE PERSONALITY OF THE LEADER. In Archive of Conferences (pp. 42-44).

8. Салохиддинова Газалхон Бекмирзаевна (2018). Профессиональная социализация будущих педагогов вуза. Вопросы науки и образования, (1 (13)), 124-126

9. Boysoatovna, R. R. (2023). THE EFFECT OF TRUST BETWEEN THE DOCTOR AND THE PATIENT ON THE EFFECTIVENESS OF TREATMENT. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(3), 482-485.